

Közösségi energia szabályozása Magyarországon

- a helyi, közösségi energiahatékonysági beruházások és a megújuló energiaforrásokból történő decentralizált energiatermelés szabályozási környezete –

2014. október

Véglegesítés előtti anyag

készítette: dr. Gajdics Ágnes, EMLA

Tartalomjegyzék

Összefoglaló javaslatok	3
I. A megújuló energiaforrások felhasználásának és az energiahatékonyság ösztönzése politikai dokumentumokban, stratégiákban.....	4
II. Megvalósítási-tulajdonosi konstrukciók.....	6
Önkormányzati részvétel a megvalósításban	7
III. Állami támogatások.....	8
Pályázatok	8
Kötelező átvételi rendszer (KÁT) és a METÁR	9
Adók és kedvezmények a megújuló energia beruházások terén	12
Általános forgalmi adó.....	12
Bányajáradék	13
Állami támogatások kötelező átalakítása az EU szabályozás változása miatt	13
IV. Engedélyezési eljárások	14
Környezetvédelmi engedély	14
Építési, létesítési és működési engedélyek	16
V. Engedélyezési eljárások átláthatósága, társadalmi részvétel.....	18
Civil szervezetek részvétele	19
Az eljárások egyszerűsítése és a társadalmi részvétel korlátozása	19
VI. Hálózathoz való csatlakozás.....	20
VII. Az energiahatékonysági fejlesztések helyzete.....	21
Energhatékonyág és a hazai energiapolitikai tendenciák	22

A megújuló energiaforrások kihasználását célzó, helyi, közösségi energia beruházások megvalósításának elősegítésére és az energiahatékonyság ösztönzésére az elemzésben foglaltak alapján javasoljuk:

A. A szabályozás átalakítása és eljárások egyszerűsítése a társadalmi részvétel megőrzésével

- a jelenlegi, szétszórt szabályozás helyett a megújuló energiaprojektekre átfogó, egységes szabályozás kialakítását, mivel e beruházások jelentősége egyre nagyobb szerepet játszik az EU energiatermelésében, s e tendenciát kellene követni hazánkban is;
- a vonatkozó eljárások egyszerűsítését, mivel az eljárások összetettsége, bonyolultsága, az érintett engedélyező hatóságok nagy száma és az eljárási határidők akadályozhatják a beruházások megvalósítását;
- az eljárások egyszerűsítése során az érdemi társadalmi részvétel biztosítását.
- a támogatási rendszernek és a jogszabályi feltételeknek a politikai dokumentumokban, stratégiákban nyilvánított célkitűzésekhez való hozzáigazítását;
- a helyi és közösségi (decentralizált) energiatermelés jelenleginél nagyságrendileg nagyobb mértékű fejlesztését a példamutató európai trendeknek megfelelően, ezen belül a helyi önkormányzatok, közösségek ösztönzését a helyi energiatermelési lehetőségek kihasználására;
- a decentralizált energiatermelés elterjesztésének elengedhetetlen feltételének, az intelligens az elosztóhálózatnak a fejlesztéséhez szükséges jogszabályi feltételek megteremtését;
- az elosztók kötelező érvényű szabályokkal, szankciókkal történő ösztönzését a megújuló energia létesítmények hálózatra csatlakozásának megkönnyítése érdekében;

B. Az állami támogatási rendszer megújítása keretében

- a megújuló energia-beruházásokra vonatkozó pályázatok újraindítását;
- a kötelező átvételi árak rendszerének további differenciálását és egyes energiaforrások kapcsán annak növelését;
- az adóterhek csökkentését a megújulóknak kapcsán, így a megújuló energiaforrásból származó energiára vonatkozó áfa-kedvezmény kiterjesztését; illetve a megújuló energiaforrásból származó energiára vonatkozó energiaadó szabályozásban foglalt mentességek bővítését, vagy legalábbis a felhasználó fogalmának kiterjesztése annak érdekében, hogy pl. az önkormányzati cég által termelt energia felhasználható legyen az önkormányzat által fenntartott más intézményeknél
- az épületek energiatanúsítványára vonatkozó szabályozás betartása érdekében a szükséges pénzügyi támogatások, pályázatok kialakítását;
- a helyi, közösségi (pl. önkormányzati) tulajdonlás lehetőségének jogszabályokkal történő biztosítását a jelentősebb méretű helyi megújuló energiás beruházásokban, és / vagy
- a helyi, közösségi részvétel jogszabályi szintű biztosítását a jelentősebb méretű megújuló energiás projektek döntéshozatalában, irányításában (pl. helyi önkormányzatoknak legyen delegáltja a döntéshozatali szervben, pl. igazgatóságban), mely biztosítja a helyi, közösségi igények figyelembevételét a beruházás és működtetés során

C. Az energiapolitikai döntések meghozatalában

- az energiahatékonysági célkitűzések és a rezsicsökkentési törekvések összehangolását, ennek érdekében az energiahatékonysági beruházások ösztönzésével kell támogatni a lakosság energiaköltségeinek csökkentésére irányuló törekvések hosszú távú fenntarthatóságát
- az energiapolitikán belül és a gyakorlati megvalósításban is a megújuló energia és az energiahatékonysági megoldások prioritásának figyelembe vételét az olyan egyéb megoldásokkal szemben, melyek szennyezőek (pl. fosszilis energiaforrások) vagy a környezetre nagyobb potenciális veszélyt jelentenek és kockázatosabbak (pl. atomenergia).

I. A megújuló energiaforrások felhasználásának és az energiahatékonyság ösztönzése politikai dokumentumokban, stratégiákban

Az Európai Tanács által 2007 márciusában elfogadott Energia és Klíma Csomag fő célkitűzései a fenntarthatóság, a versenyképesség és az ellátás biztonsága. A program megvalósítása érdekében az EU vállalta, hogy 2020-ig 20%-kal csökkenti az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, 20%-ra növeli az energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részarányát, valamint 20%-kal javítja az energiahatékonyságot.

Magyarország részére 13 %¹ a 2020-ig teljesítendő részarány, amelyet a megújuló energiaforrásból előállított energiának a bruttó végső energiafogyasztásban el kell érnie. **A hazai Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv² (MCST), illetve a Nemzeti Reform Program³ ehhez képest valamivel ambiciózusabb vállalást téve ezen elérendő részarányt 14, 65 %-ban rögzítette.**

A Nemzeti Energiastratégia⁴ (NES) célkitűzései között is megjelenik az energetikai struktúraváltás, amelynek során meg kell valósítani - többek között - a teljes ellátási és fogyasztási láncot átfogó energiahatékonysági intézkedéseket, az alacsony CO₂-intenzitású, elsődlegesen megújuló energiaforrásokra épülő villamosenergia-termelés arányának növelését és a megújuló és alternatív hőtermelés elterjesztését. Megjegyzendő, hogy a **NES szerint az energetikai struktúraváltásban elsődleges szerepet kap a megújuló energiaforrásokból történő villamosenergia-termelés, azonban a jelenlegi energiapolitikai tendenciák (atomenergetikai bővítések melletti elköteleződés) ennek ellentmondanak.**

A NES kiemeli a közösségi távfűtés korszerűsítésének jelentőségét, a decentralizált hőenergia-termelés fontosságát, és emellett hangsúlyozza, hogy a kis közösségi villamosenergia-termelés befogadásának bővítését az intelligens elosztóhálózat (smart grid) tenné lehetővé. A decentralizált energiatermelés elterjesztésének elengedhetetlen feltétele tehát az elosztóhálózat fejlesztése.

A Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS II) - még csak tervezet szintjén ugyan - de a mezőgazdaság és vidékfejlesztés középtávú cselekvési irányai között említi a megújuló energiaforrások helyi kihasználását, az ilyen beruházások ösztönzését, s kiemeli, hogy elő kell segíteni a gyakorlatban létező, fenntarthatóságra törekvő jó példák (élőfalvak, helyi közösségi kezdeményezések) közötti kapcsolattartást, kommunikációt, az egymástól való tanulást a hálózati együttműködés támogatásával. A megújuló energiaforrások helyi közösségek által történő kiaknázása – érték- és munkahelyteremtő volta miatt - a vidékfejlesztés egyik fő irányává válhat.

Összhangban a megújuló energiaforrásoknak a villamos-energia előállításában vállalt célokkal, a Hazai Dekarbonizációs Útitervvvel (HDÚ), az energiamix átalakításának szükségességével e beruházások egy társadalmi-gazdasági problémát is enyhíthetnek.

A hazai politikai dokumentumokban, stratégiákban tehát megjelenik a helyi, kisközösségek által megvalósítandó, megújuló energia beruházások fontosságának elismerése.

Az EU felé 2014. januárjában elkészített, a megújuló energiaforrások 2011-2012. évi felhasználásáról szóló jelentés szerint a 2011-2012 években 99, illetve 45 ktoe volt a megújuló energiaforrásból előállított energia megtermelt mennyiségének többsége, míg a 2013-2014-es évekre ezen mennyiség 323 és 267 ktoe-ben került

¹ A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról szóló 2009/28/EK irányelv alapján.

² MAGYARORSZÁG MEGÚJULÓ ENERGIA HASZNOSÍTÁSI CSELEKVÉSI TERVE 2010-2020

http://www.kormany.hu/download/2/b9/30000/Meg%C3%BAjul%C3%B3%20Energia_Magyarorsz%C3%A1g%20Meg%C3%BAjul%C3%B3%20Energia%20Hasznos%C3%ADt%C3%A1si%20Cselekv%C3%A9si%20terve%202010_2020%20kiadv%C3%A1ny.pdf letöltés ideje: 2014. 03.10.

³ MAGYARORSZÁG NEMZETI REFORM PROGRAMJA

<http://www.kormany.hu/download/0/c3/30000/Nemzeti%20Reform%20Program.pdf> letöltés ideje: 2014. 03.10.

⁴ Nemzeti Energiastratégia 2020; 13. oldal

<http://www.kormany.hu/download/4/f8/70000/Nemzeti%20Energiastrat%C3%A9gia%202030%20teljes%20v%C3%A1ltogat.pdf> letöltés ideje: 2014.03.10.

megjelölésre. Kétséges, hogy a tényleges, 2011-2012-es adatokból kiindulva egy-két éven belül miként állítható elő mennyiségek többszöröse, s tarthatóak-e az MCsT-ben foglalt becsült értékek.

Az egyes megújuló energiaforrás típusok (víz, szél, nap, geotermikus energia és biomassza) kapcsán hazánk eltérő adottságokkal és lehetőségekkel rendelkezik, s az energiaforrás típusától függően változik, hogy azok felhasználásával inkább hő vagy villamos energia előállítása a célszerűbb. Egy-egy megújuló, illetve energiahatékonysági beruházás megvalósításának legfőbb kérdéseit a rendelkezésre álló infrastrukturális feltételek, a meglévő technológiák, a finanszírozás, az adófizetési kötelezettségek és a jogi szabályozási feltételek ismeretében lehet eldönteni.

Helyi beruházásként vízenergia vonatkozásában az MCsT elsősorban 10 MW alatti teljesítményű törpe vízerőművekkel, illetve 100-500kW teljesítményű átáramlásos turbinákkal számol, melyek leginkább helyileg, saját energiafelhasználás esetében jelenthetnek hatékony és gazdaságos megoldást.

A szélenergia helyi szinten, autonóm energiaellátásra jellemzően kisebb szélenergia-parkok, törpe turbinák telepítésével történhet meg, ugyanakkor versenyképesebbek lehetnek azon projektek, amelyek nem csak saját energiaellátásra, de fennmaradó energia értékesítésére is képesek.

Napkollektorok, napelemek létesítése helyi közösségi finanszírozásban közösségi épületek, közintézmények melegvíz-ellátásának támogatására (napkollektor) illetve villamos árammal való ellátására (napelem) adhat többek között lehetőséget.

A földhő energiájának felhasználása hazánk kiemelkedő adottságai révén szintén nagy jelentőséggel bírhat a lokális energiatermelésben, elsősorban inkább hőenergia termelésében, s a biomassza hasznosításának főként a helyi fűtési igények kielégítésében lehet nagyobb szerepe.

Attól függően, hogy egy-egy megújuló energiaforrásból villamos energiát, hőenergiát, vagy éppen üzemanyagot szándékozik-e a beruházó termelni más és más szabályozási terület sokrétű előírásrendszerének áttekintésére van szükség a megvalósításhoz, különösen a szükséges engedélyek beszerzése terén.

Ehelyütt fontos megemlíteni, hogy az egyes megújuló energiaforrások kihasználása sem élvezhet feltétlen elsőbbséget, hiszen nem lehet eltekinteni ezek lehetséges környezeti, természetben okozott következményeitől. Így nem lehet megfeledezni a biomassza felhasználás során arról, hogy elsősorban a mezőgazdasági melléktermékek energiacélú felhasználása támogatandó, nem pedig a nagyüzemi keretek között történő pl. energianövény-termesztés. Emellett nem tartjuk támogatandónak a hulladékok energetikai felhasználását sem. Az Európai Parlament és a Tanács 2008. november 19-én elfogadta a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről szóló 2008/98/EK irányelvet, mely többek közt rögzíti a hulladékhierarchia koncepcióját.

Ezzel összhangban a hazai törvény⁵ kimondja, hogy a hulladékképződés megelőzése és a hulladékgazdálkodás során az alábbi tevékenységek elsőbbségi sorrendként történő alkalmazására kell törekedni: a hulladékképződés megelőzése, a hulladék újrahatalra előkészítése, a hulladék újrafeldolgozása, a hulladék egyéb hasznosítása, így különösen energetikai hasznosítása, valamint a hulladék ártalmatlanítása.

Az energiahatékonyság terén Magyarország II. Nemzeti Energhatékonyági Cselekvési Terve a 2008-2016 közötti 9 éves időszakra összesen 9% (57,40 PJ/év) energia-megtakarítás elérését irányozta elő a végfelhasználásban, s azokat a már folyamatban lévő, illetve tervezett energiahatékonysági intézkedéseket vázolja fel, amelyekkel Magyarország e célkitűzést elérheti. Tipikus intézkedésként beruházási eszközök (ZBR, pályázatok, korszerűsítések fejlesztések) és horizontális eszközök (pl. szemléletformálás, ösztönzők, jogalkotás, zöld közbeszerzés) kombinációi jelennek meg a cselekvési tervben az egyes ágazatokra lebontva.

Energhatékonyági szempontból az egyik legfontosabb terület az épületenergetika, s az épületek energiafelhasználásának javítása (lakosság és középületek), illetve a termelői és közlekedési ágazatok energiafelhasználásának csökkentése.

A helyi közösségek – értelemszerűen a lakóközösségek - és a közintézmények tulajdonosi intézményeinek egységes fellépése és cselekvése szükséges a meglévő, kedvezőtlen energiafelhasználású épületeken

⁵ 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról

energiahatékonysági beruházások megvalósításához, s ebben nem annyira a jogi és engedélyezési feltételek, mint inkább a megfelelő finanszírozás és az ösztönzés hiánya jelentenek akadályt.

Mind a megújuló beruházások, mind az energiahatékonysági fejlesztések esetében a problémák visszavezethetők az állami elkötelezettség hiányosságaira, mivel a politikai dokumentumok deklaráción túl a támogatási rendszer, az engedélyezési struktúra, a kormányzati energia-politika (rezsicsökkentés jelenlegi formája, szénbányák nyitásának terve, atomenergia fejlesztése) nem szolgálja sem az energiahatékonyságot, sem a megújulók jobb kihasználását.

II. Megvalósítási-tulajdonosi konstrukciók

Egy-egy érdekközösség a megvalósítandó cél érdekében különféle jogi formákat választhat, melyekbe tömörülve együttesen jelenhet meg, szerezhethet jogokat és kötelezettségeket. A közösség egy beruházás megvalósításában célszerűen egy elkülönült jogi személy formájában lép fel. A létrehozható jogi személyek típusait az új, 2014. március 15-én hatályba lépett Polgári Törvénykönyv⁶ szabályozza.

A jogi személy önálló jogalanyként jelenik meg a gazdasági forgalomban, s önálló helytállási kötelezettsége szorosan összefügg az elkülönült vagyoni jogalanyiségével, vagyis azzal, hogy a jogi személy saját maga rendelkezik a tagok, alapítók által rendelkezésére bocsátott vagy a tevékenysége során keletkezett vagyonnal. Ez a vagyon adja a háttérét annak, hogy a jogi személy helytállási kötelezettséggel is tartozhat az általa vállalt vagy vállalat nélkül is őt terhelő tartozásokért. Az elkülönült, önálló helytállási kötelezettség azt is jelenti, hogy a tagok vagy alapítók általában nem kötelesek helytállni a jogi személy tartozásaiért, bár ezen általános alapelv alól lehetnek kivételek.

Egy megújuló energia projekt megvalósítása – a polgári jog által biztosított szabadságnak köszönhetően – sokféle formában lehetséges. Annak eldöntése, hogy egy adott megújuló energia beruházás mely jogi keretek között folytatható legcélszerűbben sok tényezőtől függ. E tényezők közül kiemelendő az alapítók szándéka és célja, azaz konkrétan milyen tagok (természetes személyek vagy jogi személyek, önkormányzatok), milyen finanszírozásban hoznák létre az energiatermelő egységet, a megtermelt energia ki által kerülne felhasználásra, a tagok milyen mértékű vagyoni hozzájárulást, személyes közreműködést vállalnának, képződne-e nyereség és azt felosztanák-e a tagok között.

Az egyesület, mint jogi személy az alapszabályban meghatározott cél megvalósítására létesül, s habár nem alapítható elsődlegesen gazdasági tevékenység céljára, az egyesület az alapszabályban foglalt cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult. Az egyesület vagyonát céljának megfelelően használhatja, vagyonát nem oszthatja fel tagjai között, és a tagok részére nyereséget nem juttathat.

Az egyesületi forma alkalmas lehet kisebb projektek megvalósítására, s annyit érdemes megjegyezni, hogy amennyiben a megújuló energiaforrásból való energiatermeléssel közszolgáltatási szerződést köt, úgy ezt csak közhasznú minősítés megszerzése esetén teheti meg jogszerűen.

Gazdasági tevékenység végzésére elsősorban a gazdasági társaságok egyes formái szolgálnak, így a betéti társaság, a közkereseti társaság, a korlátolt felelősségű társaság vagy részvénytársaság, melyek különbségei a tagoknak a társaság tartozásaiért való felelőssége mértékében, a kötelező induló tőke nagyságában, illetve a tagok jogaiban és kötelezettségeiben mutatkoznak meg.

Mivel egyesület, illetve alapítvány nem hozható létre elsődlegesen gazdasági-vállalkozási célra, érdemes áttekinteni a rendelkezésre álló, lehetséges gazdálkodó szervezeti formákat. A gazdasági társasági formák

⁶ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

közül választható a közkereseti társaság (kkt), betéti társaság (Bt.), korlátolt felelősségű társaság (Kft), egyszemélyes Kft, nyílt vagy zárt részvénytársaság (NyRt. - ZRt.).

Bt. és Kkt. vállalozási formát elsősorban kisebb tőkeigényű (akár 10.000 Forint tőkével megalapítható), alacsony kockázatú, családi jellegű vállalkozások esetén érdemes választani. Legalább egy beltág és egy kültag szükséges a Bt. megalapításához, illetve két tag a Kkt. alapításához. A Bt. esetében a beltág a vállalkozás kötelezettségeiért saját vagyonával is felel, a kültag pedig a vállalkozásba befektetett vagyona mértékéig, míg a Kkt. esetében a tagok egyetemlegesen és korlátlanul felelnek a társaság tartozásaiért. E formák előnye, hogy minimális tőkeigényűek, hátrányuk azonban a beltág, illetve tagok teljes vagyoni felelőssége.

A Kft. nagyobb tőkeigényű (minimum hárommillió forint törzstőkét kell biztosítani). Előnye, hogy a tag fő szabály szerint nem felel teljes vagyonával a vállalkozásért, hátránya pedig esetlegesen a nagyobb tőke előteremtésében rejlik.

A részvénytársaság alapításához jóval nagyobb tőkére van szükség. A zártkörűen működő részvénytársaság alaptőkéje nem lehet kevesebb ötmillió, a nyilvánosan működő részvénytársaság alaptőkéje pedig nem lehet kevesebb húszmillió forintnál. Előnye, hogy a részvénytársaság kötelezettségeiért a részvényes (azaz tulajdonos) fő szabály szerint nem felel, hátránya pedig a tőkeigény mellett a részvény-kibocsátás és adminisztráció, ezért e formát akkor érdemes választani, ha a jogszabályok előírják a létesítését, vagy ha nagy értékű apport kerül a cégbe.

A fentiek alapján a megújuló energia beruházások kapcsán a Kft, illetve az Rt. alkalmasabb forma a megvalósításhoz.

A fentiekén túl egy speciális forma, amely alkalmas lehet szintén a helyi közösségi beruházás létrehozására, a szövetkezet, amely a tagok vagyoni hozzájárulásából álló tőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok gazdasági és társadalmi szükségleteinek kielégítésére irányuló tevékenységet végző jogi személy. A szövetkezetben a tag kötelezettsége a szövetkezettel szemben vagyoni hozzájárulásának szolgáltatására és az alapszabályban meghatározott személyes közreműködésre terjed ki, s annak kötelezettségeiért a tag nem köteles helytállni.

A szövetkezet tevékenysége értékesítésre, beszerzésre, termelésre és szolgáltatásra irányulhat, de nem minősül gazdasági társaságnak, s így nem is vonatkoznak rá a gazdasági társaságok közös szabályai. A szövetkezet létesítése a szövetkezet alapszabályának elfogadásával történik, amelyhez legkevesebb hét alapító tag egybehangzó nyilatkozatára van szükség. A szövetkezetekről szóló törvény értelmében a szövetkezet tagjai kölcsönösen szolgáltatnak egymásnak.

A tagság kapcsán fontos előírás, hogy a nem természetes személy tagok száma nem haladhatja meg a taglétszám húsz százalékát. S mivel a szövetkezet működésében a tagok személyes közreműködése fontos szerepet tölt be, a törvény előírja azt is, hogy a szövetkezet személyes közreműködést nem vállaló tagjainak száma nem haladhatja meg a taglétszám negyedét.

Önkormányzati részvétel a megvalósításban

A helyi közösségek által megvalósításra kerülő megújuló projektekben nagy szerep juthat a helyi önkormányzatoknak. Egy nemrég kiadott jelentés⁷ megállapította, hogy habár korábban a privatizáció és a közszolgáltatások kiszervezése volt a tendencia, ma már ezzel ellentétes folyamatok figyelhetők meg. **Számos európai országban, így pl. Németországban, Franciaországban, az Egyesült Királyságban az önkormányzatok egyre inkább visszaveszik maguk a közszolgáltatások szervezését azok kiszervezése helyett.** A jelentés szerint ennek egyik oka a magánszektor nem megfelelő teljesítése és a

⁷ Re-municipalising municipal services in Europe. A report commissioned by EPSU to Public Services International Research Unit (PSIRU). May 2012

költséghatékonyság. Az említett országok önkormányzatai tehát a jobb hatékonyság és az alacsonyabb költségek miatt döntöttek egyes szolgáltatások visszavételéről.

Németországban hódít igazán teret a közösségi szolgáltatások közvetlen önkormányzati ellátása, felügyelete, s ez a trend az energiaszektorban még inkább erőteljesebben megjelent. 2007 óta 44 új, helyi közösségi közművet (stadtwerke) létesítettek és több, mint 100, energia-elosztó hálózati és szolgáltatói koncesszió került vissza magánkézbe. Ez a folyamat várhatóan továbbra sem áll meg, sőt inkább annak erősödése várható. A német helyi közösségek kétharmada fontolóra veszi a villamosenergia-termelő berendezések és az elosztó hálózatok visszavásárlását.

Az önkormányzatok részvétele hazánkban is jelentős s az eddig megvalósult megújuló energia beruházásokban is a helyi önkormányzatok járnak az élen. A megkérdezett megújuló energia beruházás megvalósítói önkormányzatok, akik szembesülnek a megvalósítás és a működés gyakorlati nehézségeivel, elsősorban a szabályozási és a finanszírozási hiányosságokkal.

Attól függően, hogy az önkormányzat kizárólagosan, vagy csak részben tulajdonosa az adott beruházásnak, alakulhat a projekt, s az annak létrehozására szolgáló jogi személy. Például kizárólagos önkormányzati tulajdon esetén szövetkezet létrehozására nincs lehetőség, a tevékenységre a gazdasági társasági formák közül leginkább egy egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság alkalmas.

A helyi önkormányzat más személyekkel együtt is létrehozhat egy társaságot erre a célra, s ez esetben a felsorolt jogi személy típusok közül bármelyik alkalmas lehet a beruházás és az alapítók szándékától függően. Az önkormányzat esetében azonban az aligha elképzelhető, hogy olyan társaságban vegyen részt, amelyben a felelőssége a jogi személy tartozásaiért korlátlan, így önkormányzati részvétel esetében a kft., az rt. és a szövetkezet nyerhetnek jelentőséget.

III. Állami támogatások

A megújuló energiaforrások versenyképességének biztosítása és az energiafelhasználás mérséklése érdekében szükséges egy jól működő állami ösztönző-rendszer, állami finanszírozási mechanizmus, amely jellemzően közvetlen termelési támogatásból (zöldáram, zöldhő), beruházási támogatásokból, kamattámogatásokból, közvetett termelési ösztönzésből (pl. adókedvezmények), tájékoztatási és promóciós tevékenységekhez nyújtott állami támogatásokból, képzéshez, kutatáshoz nyújtott támogatásból állhat.

A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról szóló 2009/28/EK irányelv (a továbbiakban RED) nem ír elő egységes módot a megújuló energiaforrás-alapú villamosenergia-termelés ösztönzésére, így a tagországok különféle támogatási rendszereket, eszközöket alkalmaznak a megújuló energiaforrásból származó energiatermelés támogatására.

Pályázatok

A megújuló energiaforrás hasznosítás növelését, az energiahatékonyság javítását és a fenntarthatósági szempontú szemléletformálást támogató pályázati konstrukciók keretében a NÉS II. adatai alapján, 2013. június 14-ig a KEOP pályázatok alatt összesen több mint 115 milliárd forint került megítélésre (2353 db pályázathoz), amelyből kifejezetten a megújuló energiaforrások felhasználás növelésére 913 pályázat részesült közel 57 milliárd forint támogatásban.

Ugyancsak a NÉS II. adatai szerint az energiahatékonysági pályázatok a Zöld Beruházási Rendszerben megítélt támogatáshoz hasonló nagyságrendben, összesen közel 44 milliárd forint támogatásban részesültek, a kapcsolódó szemléletformálási pályázatokra pedig közel 15 milliárd forint került megítélésre 2013 nyaráig. A nyertes pályázatok száma jelentős összefüggést mutatott a járáások népességnagyságával és fejlettségével, s jelentős problémaként jelentkezett, hogy a hátrányos helyzetű térségek kevesebb támogatást voltak képesek vonzani.

Jelenleg futó pályázatként a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által meghirdetett, napenergiát hasznosító rendszerek bentlakásos közintézmények kezelésében lévő épületekben történő telepítése céljából 2013. augusztus 5-től elérhető, 870 millió Ft keretösszegű pályázat⁸ említhető, mely támogatás akár teljes egészében is fedezheti az elismerhető bekerülési költséget.

A megújuló energiák decentralizált hasznosítása a vidékfejlesztésben kulcsfontosságú szerepet kaphat. A megújuló energiák alkalmazása a kis- és a középvállalkozók számára kedvező terepet jelenthet, mert a decentralizált energiaellátásban a kkv-k tevékenységük nagyságrendjének megfelelő méretű és számú berendezést szállíthatnak.

A megújuló energiaforrások ösztönzését célzó pályázatok jó része azonban határozatlan időre felfüggesztésre került, így például az Új Széchenyi Terv keretében megjelent "Megújuló energia alapú villamos energia, kapcsolt hő és villamos energia, valamint biometán termelés" című pályázati felhívás, a "Helyi hő, és villamosenergia-igény kielégítése megújuló energiaforrásokkal" című és a „Helyi hő és hűtési igény kielégítése megújuló energiaforrásokkal” című konstrukciók is.

Kötelező átvételi rendszer (KÁT) és a METÁR

A megújuló állami támogatásának széles körben használt formája a termelt energia kötelező átvétele. Magyarországon 2003. január 1-jétől működik a kötelező átvétel (KÁT), amely a megújuló energiaforrásból és a hulladékból nyert energiával előállított villamos energia termelésének elősegítését célozza⁹. A KÁT-ban, mint a megújulóenergia-termelés finanszírozására elkülönített rendszerben a piaci árnál kedvezőbb áron veszi át a villamos energiát a megbízott mérlegkör felelős (MAVIR).

A KÁT átvételi árak jogszabályban rögzítettek, s évente legfeljebb az infláció mértékével egyezően növekszenek¹⁰. A kötelező átvételű villamos energia átvételi árai (ÁFA nélkül) a megújuló energiaforrásból, illetve a hulladékból nyert energiával termelt villamos energiára vonatkozóan, 2014. január 1-jétől - HUF/kWh-ban)¹¹:

			Csúcsid.	Völgyid.	Mélyvölgy
Megújuló energiaforrásból nyert energiával termelt villamos energia	A MEKH 2008. 01.01. előtt (vagy addig benyújtott kérelemre) hozott határozata alapján termelt (kivéve 5 MW-nál nagyobb vízerőmű)	Nap- és szél erőműben termelt	34,42	34,42	34,42
		Nem nap- és szél erőműben termelt	38,45	34,42	14,05
	A MEKH 2008. 01.01. után hozott határozata ⁴ alapján termelt (kivéve: 5 MW-nál nagyobb vízerőmű, 50 MW-nál nagyobb egyéb erőmű)	20 MW vagy annál kisebb naperőműben termelt	32,49	32,49	32,49
		20 MW vagy annál kisebb erőműben (kivéve: naperőmű) termelt	36,30	32,49	13,26

⁸ <http://www.nkek.hu/hirek/130805-mintegy-870-millio-forintos-palyazat-indul-kozintezmenyi-napkollektoros-fejlesztesekre> letöltés ideje: 2014. 03. 10.

⁹ 389/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet a megújuló energiaforrásból vagy hulladékból nyert energiával termelt villamos energia, valamint a kapcsoltan termelt villamos energia kötelező átvételéről és átvételi áráról, 64/2013. (X. 30.) NFM rendelet a villamos energia rendszerhasználati díjak árszabályozásának kereteiről; 63/2013. (X. 29.) NFM rendelet az átvételi kötelezettség alá eső villamos energiának az átvételi rendszerirányító által történő szétosztásáról és a szétosztás során alkalmazható árak meghatározásának módjáról; 1/2012. (I. 20.) NFM rendelet a megújuló forrásokból előállított energia részarányának kiszámítási módszertanáról

¹⁰ <http://www.mekh.hu/hatosagi-arak-2/villamos-energia/kotelezo-atvetel.html> letöltés ideje: 2014. 03. 10.

¹¹ http://www.mekh.hu/gcpdocs/51/K%C3%81T_%C3%A1rak_Meg%C3%BAjul%C3%B3_Hullad%C3%A9k_2008-2014.xlsx letöltés ideje 2014. 05. 08.

	20 MW-nál nagyobb, de legfeljebb 50 MW-os erőműben termelt (kivéve: szélerőmű 2008. nov. 30-tól)	29,04	25,99	10,60
	20 MW-nál nagyobb, de legfeljebb 50 MW-os szélerőműben 2008. nov. 30-tól termelt⁴	36,30	32,49	13,26
	Használt berendezést is tartalmazó erőműben termelt	22,58	14,45	14,45
	5 MW-nál nagyobb vízerőműben, 50 MW-nál nagyobb egyéb erőműben termelt	22,58	14,45	14,45
Hulladékból nyert energiával termelt villamos energia		34,05	23,46	12,24

A piaci árakkal való összehasonlíthatóság érdekében említendő adat, hogy a 2013. november 1-jétől érvényes egyetemes szolgáltatás (ESZ) keretében ellátott fogyasztókra vonatkozó villamosenergia-átlagárak 31,06 és 31,48 Ft/kWh között mozognak.¹²

Az, hogy az adott erőmű milyen időtávon, és mekkora termelt energiamennyiség erejéig jogosult a támogatott árra, a hatóság egyedi döntésétől függ.

A háztartási méretű kiserőművek nem tartoznak a kötelező átvételi rendszer hatálya alá, az üzemeltetőik által termelt villamos energiát az adott csatlakozási ponton értékesítő villamos energia kereskedő köteles átvenni.

Egy, az MTA által kiadott elemzés¹³ szerint a KÁT rendszer alapvető hibája, hogy a villamos energiát támogatja, amely vagy nem előidézze az elért energia-megtakarításnak (kapcsolt energiatermelés), vagy egy rossz hatásfokú folyamat terméke (például fatüzelésű erőmű). A KÁT fenntartását ezért az MTA szerint mindenképpen felül kell vizsgálni, mert a kötelező átvétel a termelt villamos energiára vonatkozik, amelynek további támogatását indokolt megszüntetni, hőtermelés esetén viszont a kötelező átvétel értelmetlen, mert helyben a helyi hőigényt kell megtermelni és felhasználni, ennél több hőt nem szabad sem termelni, sem átvenni.¹⁴

A jelenleg alkalmazott, viszonylag szűk sávban mozgó, nem kellően differenciált kötelező átvételi árak csak a szélerőművek és a nagyobb kapacitású, főként vegyes tüzelésű biomassza erőművek terén értek el érdemi kapacitás kiépülést. A jelenlegi árak kritikájaként megfogalmazódott, hogy azok kisebb méretű, illetve új építésű biomassza erőművek és naperőművek létesítéséhez egyelőre túl alacsonyok¹⁵, illetve, hogy a KÁT rendszer a jelenlegi formájában nem ösztönzi a kijelölt és vállalt fejlesztési irányok érvényesülését. A különböző átalakítási technológiák támogatása egy részének indokoltsága vitatható, ezért szükséges a megújuló energiaforrás-hasznosítások támogatási rendszerének átalakítása, nagyobb fokú differenciálása, korszerűsítése.

A biomassza-felhasználás vonatkozásában indokolt megkülönböztetést tenni annak érdekében, hogy a biomassza tüzelés ösztönzése ne eredményezze a természetvédelmi érdekek (biodiverzitás védelme) csorbulását. Emellett megfontolandó olyan további energiaforrások kihasználása támogatásának megfontolása, melyek hazánkban jelentősek lehetnek helyi, közösségi szinten a villamosenergia-termelés terén, így pl. a termásvíz-kísérőgáz energiatermelésének támogatása a kötelező átvételi rendszeren belül.

¹² <http://www.mekh.hu/gcpdocs/51/%C3%81rak%20az%20ESZ-ben%202013%20novembert%C5%91l.xlsx> letöltés ideje 2014.05.08.

¹³ Megújuló energiák hasznosítása. Magyar Tudományos Akadémia Budapest, 2010

¹⁴ Megújuló energiák hasznosítása. Magyar Tudományos Akadémia Budapest, 2010

¹⁵ Fodor Bea Emőke: A megújuló energia térnyerésének ösztönzési lehetőségei. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/714/1/Fodor_Bea_dhu.pdf

Míg a sok EU-s ország (pl. Németország, Franciaország, Ausztria, Görögország, Írország, Litvánia, Bulgária) a kötelező átvétel rendszerét részesíti előnyben, a garantált átvétel helyett a zöld bizonyítvány rendszerét alkalmazza több ország, így pl. az Egyesült Királyságban valamennyi megújuló energiaforrás kapcsán forgalmazható zöldbizonyítvány rendszerét vezették be.

A KÁT rendszer pl. Németországban jelentős kapacitásbővülést eredményezett, de a drága technológiák gazdaságra gyakorolt hatása nehezebben érvényesült, s megemelte a villamos energia árát 7,5%-kal 2008-ig, amit a fogyasztókra terheltek.

Spanyolországban a napenergia-hasznosítás túlzott felfuttatása a zöldprémium rendszer alkalmazásával túlteljesítést, szabályozhatatlanságot okozott. A garantált áras rendszer hatékonyan is működhet, azonban költséges, ugyanakkor Németország és Spanyolország sikeresen működteti kötelező átvételi rendszerét és Franciaország is erre tért át a korábbi tender rendszerről.¹⁶

A német átvételi rendszer az egyes megújulók kapcsán eltérő kategóriákat alkalmaz, így csak azon átvételi árakkal érdemes összehasonlítást megkísérelni, melyek közel azonos kategória alá esnek. Így példaként említhető a német kötelező átvételi rendszerben a szélerőművek által termelt energia, melynek esetében a rögzített ár (feed in tariff) összege – az erőmű teljesítményétől és telepítési helyétől függően Eurocent/kWh-ban¹⁷:

Tengeri szélerőművek ct/kWh

Alapdíjak

Bevezető díj (üzemelés első tizenkét évében; kiegészítés a távolabbi/mélyebb vízben telepített erőművekre)

Alapdíj 3.50

A 2013-as magyar, megújuló energiákra vonatkozó előrehaladási jelentés¹⁸ szerint 2011-ben kezdődött meg a KÁT rendszer teljes felülvizsgálata, s ez alapján kidolgoztak egy teljesen új rendszert, a METÁR-t (megújuló és alternatív energiaforrásokból előállított hő- és villamosenergia-átvételi támogatási rendszer), amely szigorúbb fenntarthatósági kritériumokat tartalmaz, valamint kiszámíthatóbb szabályozási feltételeket vezetne be, azonban elfogadása mindeddig nem történt meg.

A megújulóenergia-támogatási rendszer olyan intézkedés, eszköz, rendszer vagy mechanizmus, amely a megújuló energiaforrásokból előállított energia felhasználására ösztönöz költségcsökkentéssel, az eladási ár emelésével, vagy a megújuló energiaforrásokból előállított energia megvásárolt mennyiségének - a megújuló energiával kapcsolatos kötelezettség bevezetése révén vagy egyéb módon való – növelésével. A VET alapján ide tartozhatnak a közvetlenül vagy közvetve nyújtott beruházási és működési támogatások, valamint a megújuló energiaforrások alkalmazását elősegítő közvetlen ártámogatások, adókedvezmények, adó-visszatérítések, megújuló energiaforrások alkalmazására, annak kötelező átvételére vonatkozó előírások is.

A már megvalósult és hálózathoz csatlakozott létesítmények működésének támogatását célzó KÁT rendszert felváltani készülő, a megújulók támogatását alapvetően átalakító METÁR bevezetésének kérdése már évek óta napirenden van, azonban életbe léptetése egyelőre elmaradt. A METÁR koncepciót tartalmazó

¹⁶ MÓDSZERTAN A MEGÚJULÓ ÉS HULLADÉKENERGIAFORRÁSÚ VILLAMOS ENERGIA KÖTELEZŐ ÁTVÉTELI ÁRTÁMOGATÁSÁNAK MEGHATÁROZÁSÁRA szakági kutatási munka, Magyar Energia Hivatal

¹⁷ http://www.germanenergyblog.de/?page_id=14068 letöltés ideje 2014. 05.22.

¹⁸ http://ec.europa.eu/energy/renewables/reports/2013_en.htm

kormányrendeleti előterjesztés utoljára 2012. első félévében szerepelt a Kormány munkatervében. A jelentés szerint 2013. július 18-án megküldték prenotifikációs eljárás keretében az EU Bizottsága részére.

Adók és kedvezmények a megújuló energia beruházások terén

Általános forgalmi adó

Fő szabály szerint az általános forgalmi adó mértéke az adó alapjának 27 százaléka, amely alól azonban szűk körben érvényesülnek kivételek. Így a távhőszolgáltatás, ideértve a villamos energiáról szóló törvény alapján megújuló energiaforrásnak minősülő energiaforráson alapuló hőszolgáltatást is, az adó mértéke az adó alapjának 5 százaléka.¹⁹

A megújuló energiaforrásból előállított hőenergia kapcsán tehát érvényesül kedvezőbb adómérték, a villamos energia vonatkozásában azonban nem.

A közösségi (megújuló) villamos energiás beruházások számára az együttműködő közösségek alakítása nyújthat adózási előnyt. Az áfatörvény szerinti „együttműködő közösség” egy adott szolgáltató által a tagjai felé nyújtott szolgáltatásokra állapít meg Áfa-mentességet, ha a tagok az adott szolgáltatást saját adómentes szolgáltatásaik, vagy adóalanyiságon kívüli tevékenységük érdekében veszik igénybe.

Az adómentesség feltételei, hogy

- az együttműködő közösség tagja az a személy vagy szervezet lehet, aki az együttműködő közösséggel, mint adóalannyal névre szóló tulajdonosi (tagsági) jogviszonyban áll. (Áfa törvény 85. § (6) bb))
- az együttműködő közösség tagjainak létszáma folyamatosan el kell érnie a legalább kettőt;
- az együttműködő közösség által a tagok részére nyújtott szolgáltatás igénybevétele a tagok adómentes termékértékesítése, szolgáltatásnyújtása, vagy adóalanyiságon kívüli tevékenysége érdekében történjen, amelyhez kapcsolódóan a tagnak adólevonási joga egészben vagy részben nem áll fenn;
- az ellenérték, amelyet az együttműködő közösség kap vagy kapnia kell, nem lehet több annál, mint a nála ezzel összefüggésben felmerült igazolt költség, az ellenérték göngyöltett összege nem haladhatja meg azt a vagyoni hozzájárulást, amelyet az együttműködő közösség tagjának kell a közös cél elérése érdekében az együttműködő közösségnek rendelkezésre bocsátania.

Az együttműködő közösség kialakítása adóhatósági kérelemhez kötött, amelyben be kell jelenteni a közösség közös célját, a tagok nevét, címét és adószámát.

Együttműködő közösség lehet bármely áfa adóalany személy, szervezet, amellyel a tagok névre szóló tagsági jogviszonyban állnak (pl. egyesületek, gazdasági társaságok – bt, kkt, kft, rt. -, szövetkezetek). A fentiek alapján egy helyi közösség által létrehozott jogi személy abban az esetben mentesülhet együttműködő közösségként az áfa alól, ha a jogi személynek van nyilvántartott tagsága (vagyis az egyesület kivételével valamennyi gazdasági társaság és a szövetkezet is), és teljesíti a fentebb felsorolt feltételeket.

Energiaadó

Energiaadót²⁰ a villamos-energiára, illetve a szén és földgáz felhasználása után kell fizetni, azaz nem tartozik az energiaadó hatálya alá a megújuló energiaforrásból előállított hőenergia.

Az energiaadó azt a személyt terheli, aki az energiaterméket ténylegesen felhasználja, de kizárólag a nem lakossági felhasználók kötelezettek energiaadó fizetésére. Lakossági fogyasztónak az a felhasználó minősül, aki saját háztartása fogyasztásának céljára vásárol energiát és a vásárolt energiával nem folytat jövedelemszerzés céljából gazdasági tevékenységet.

¹⁹ Általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (Áfa-törvény), 82. § (2) bekezdés

²⁰ Az energiaadóról szóló 2003. évi LXXXVIII. törvény

A megújuló energiaforrásból termelt villamos energia után kizárólag akkor nem kell adót fizetni, ha a személy saját felhasználásra megújuló energiaforrásból termel energiát, vagyis a nem saját felhasználásra szánt villamos energiát is terheli az energiaadó, melynek mértéke villamos energia esetében megawattóránként 295 Ft.

Bányajáradék

A kitermelt geotermikus energia után az államot részesedés, bányajáradék illeti meg. A bányajáradék pénzben kifejezett összege a kitermelt geotermikus energia értékének törvényben vagy a koncessziós szerződésben meghatározott százaléka. A bányajáradék mértékét koncessziós szerződés alapján gyakorolt bányászati tevékenység esetén a miniszter a kitermelés, illetve a geotermikus energia hasznosítás eredményességét befolyásoló természeti adottságok és különbözőségének figyelembevételével kitermelési helyenként állapítja meg.

A bányajáradék fizetésére a geotermikus energiát kitermelő jogalany köteles az általa kitermelt geotermikus energia után.

Mentességet jelent e fizetési kötelezettség alól, azaz nem kell bányajáradékot fizetni a 30 C^o-ot el nem érő energiahordozóból kinyert geotermikus energia után, valamint a kitermelt geotermikus energia 50%-ot meghaladóan hasznosított mennyisége után. A bányajáradék mértéke geotermikus energia esetében a kitermelt geotermikus energia értékének 2%-a.

A bányatörvény mentesíti a járadék fizetésének kötelezettsége alól a növelt hatékonyságú és környezetkímélő művelési eljárások alkalmazásával kitermelt kőolaj és az ezzel együtt kitermelt olajkísérő földgáz kitermelését. A megújuló energiaforrások közül ennek a mentességnek a kiterjesztése lehet indokolt a termásvíz kitermelésével járó kísérőgáz vonatkozásában, mely után jelenleg 12% járadékot kell fizetni.

Állami támogatások kötelező átalakítása az EU szabályozás változása miatt

2014. április 9-én adta ki az EU Bizottság a környezetvédelem és az energia állami támogatásáról szóló, a 2014-2020 közötti időszakra érvényes új közösségi iránymutatását.²¹ A Bizottság 2014. július 1-jétől alkalmazza az iránymutatást annak megítélésében, hogy az adott állami támogatás az uniós joggal összhangban van-e vagy sem.

A dokumentum - a korábbi, 2008-as iránymutatások helyébe lépve – rögzíti azon értelmező elveket, amelyeket a Bizottság figyelembe vesz a tagállamok által nyújtott állami támogatásoknak az uniós versenyjoggal való összhangja elbírálásában. A széndioxid kibocsátás csökkentése mellett az iránymutatás célja a belső energiapiac fejlesztése. Az iránymutatásban a Bizottság rögzítette, mely kritériumok alapján vizsgálja meg az állami környezetvédelmi támogatások és a megújuló energia felhasználás támogatások összeegyeztethetőségét a belső piaccal.

A legfőbb változások egyike a megújuló energiák vonatkozásában a rögzített kötelező átvételi árak (feed in tariff) helyébe a piaci alapú támogatások bevezetése. Az iránymutatás szerint a megújuló energiaforrások támogatásának a jövőben piaci alapokon kell tovább működnie.

Az iránymutatás a megújuló energiák piaci alapú támogatására való átállást akár piaci díjak alkalmazása, akár forgalmazható, piacképes igazolások/tanúsítványok rendszerének bevezetése formájában elfogadhatónak tartja, s 2017-től a környezetvédelmi, illetve energia támogatások csak tanúsítványok formájában, pályázati felhívások útján valósulhatnak meg, s a kötelező átvételi ár rendszere kizárólag a legkisebb projektek esetében lesz engedélyezett.

Azoknak a tagállamoknak, amelyek környezetvédelmi vagy energetikai támogatást kívánnak nyújtani, pontosan meg kell határozniuk a megvalósítandó célkitűzést, és ki kell fejteniük, hogy az intézkedés várhatóan hogyan járul hozzá e célkitűzés megvalósításához. A tagállamnak biztosítania kell, hogy a

²¹ http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/legislation_en.html;
http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/eeag_en.pdf

támogatást abban a formában ítélik oda, amely várhatóan a legkisebb torzulásokkal jár a versenyben és a kereskedelemben. Ebben a tekintetben a tagállamnak igazolnia kell, miért találja úgy, hogy más, potenciálisan kisebb torzító hatással járó támogatási formák kevésbé megfelelők – például a közvetlen támogatásokkal szemben a visszafizetendő előlegek, az adócsökkentéssel szemben az adójóváírás, illetve az adósság- vagy tőkeinstrumentumokra épülő támogatási formák (például alacsony kamatozású kölcsönök vagy kamatkedvezmények, állami garanciák vagy kedvező feltételek melletti alternatív tőkejuttatás).

Az iránymutatásban foglaltakat 2014. július 1-jétől, s a már megkezdődött eljárások tekintetében is alkalmazza a Bizottság.

Hazánk 2016. január 1-jéig köteles a vonatkozó szabályozásait összhangba hozni az iránymutatásban szereplő elvekkel, de azon megújuló energiaforrásokból származó energiatermelés elősegítéséhez nyújtott működési támogatást érintő programokat csak akkor kell módosítani, ha a már folyamatban levő programok időtartama meghosszabbításra kerül.

Ennek megfelelően a később meginduló megújuló energia beruházások támogatásának valamennyi formája, azaz pályázatok, adókedvezmények, mentességek, átvételi árak kapcsán összhangot kell teremteni az iránymutatásban foglalt elvekkel.

Ennek megfelelően mind a KÁT, mind a pályázati és adózási feltételek vonatkozásában következményekkel bírhat az EU Bizottság új álláspontja, s a METÁR elfogadását megelőzően annak intézkedéseit a Bizottsági iránymutatásokkal összhangban kell kialakítani.

IV. Engedélyezési eljárások

A megújuló energia beruházások megvalósításának egyik legfőbb nehézségét az engedélyeztetési eljárások bonyolultsága és hosszadalmas volta jelenti. A villamos energia termelésének legfőbb szabályait a Vet. foglalja össze, de az engedélyezéshez, létesítéshez és működtetéshez kapcsolódó részletszabályok rendszerét különböző kormány- és miniszteri rendeletek szabályai adják.

Kevés kivételtől eltekintve egy erőmű létesítése több hatósági engedély beszerzését, szerződés megkötését is megköveteli. A létesítménynek meg kell felelnie a terület-felhasználási, a környezetvédelmi, a katasztrófavédelmi, az építési, használatbavételi, illetve üzemeltetési követelményeknek, s a beruházónak – villamos energia termelés esetén - szerződést kell kötnie az elosztói engedéllyessel a hálózati csatlakozás érdekében.

Környezetvédelmi engedély

A beruházások engedélyezése során gyakran merül fel konfliktus a megújuló energia iránti igény és a tájvédelem, illetve a természeti értékek, területek védelme között, sőt az energia-termelő berendezések kibocsátásai (zaj, esetleg légszennyező anyagok) is környezeti konfliktust válthatnak ki. Ezt a hatásvizsgálati jogszabály azzal igyekszik kiküszöbölni, hogy **méretmegkötés nélkül tesz hatásvizsgálat kötelelessé egyes beruházásokat, amelyek Natura 2000, illetve védett természeti területen valósulnak meg.**

Még ha az energiatermelés megújuló energiaforrásból származik is, szem előtt kell tartani, hogy egy-egy említett beruházás a természetvédelmi és környezetvédelmi érdekeknek is megfeleljen. E szempont a környezeti hatásvizsgálati eljárás révén érvényesülhet.²²

Általános előírás, hogy a környezetre jelentős, illetve várhatóan jelentős mértékben hatást gyakorló tevékenység megkezdése előtt környezeti hatásvizsgálatot kell végezni, s e tevékenységek körét kormányrendelet szabályozza. Ugyancsak kormányrendelet sorolja fel azokat a tevékenységeket is, amelyek

²² A környezetvédelmi és természetvédelmi előírásoknak való megfelelés, az egyes beruházásoknak a környezetre, illetve a természetre gyakorolt lehetséges hatásai vonatkozásában egyrészt a 314/2005. Kormányrendelet, másrészt az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. Kormányrendelet tartalmaznak előírásokat.

esetében a környezetvédelmi hatóság – az ott rögzített mérlegelési szempontok alapján - dönt arról, hogy szükség van-e környezeti hatásvizsgálat elvégzésére.

Azon esetben, amikor külön környezetvédelmi engedély nem szükséges, a környezetvédelmi hatóság által kiadott határozat, vagy szakhatóságként való közreműködése esetén szakhatósági állásfoglalása figyelembevételével más hatóság által kiadott határozat jogerőre emelkedését követően, sőt egyes esetekben akár bejelentés megtételét követően kezdődhet meg, illetve folytatható az adott tevékenység.

Amennyiben kötelező környezetvédelmi engedélyt szerezni a tevékenység folytatásához, illetve a beruházás megvalósításához, létesítési, illetve működési engedély akkor adható, ha a környezethasználó környezetvédelmi, illetve egységes környezethasználati engedéllyel már rendelkezik. A létesítési (építési), illetve működési (használatbavételi) engedély a környezetvédelmi, illetve egységes környezethasználati engedélyben foglaltaktól nem térhet el.²³

A jogszabály különbséget tesz azon beruházások és tevékenységek között, amelyek esetén kötelező, illetve melyek kapcsán a felügyelőség mérlegelésétől függően kell hatásvizsgálatot lefolytatni.

Kötelező a környezeti hatásvizsgálat, s környezethasználati engedély beszerzése a 20 MW villamos teljesítményt elérő hőerőművek, 300 MW kimenő hő teljesítménytől az egyéb égető-berendezések, az országos jelentőségű védett természeti területen tervezett vízerőművek, s a 10 MW összteljesítményt elérő, valamint az országos jelentőségű védett természeti területen tervezett szélerőmű és szélpark esetében.

A felügyelőség mérlegelésétől függően környezeti hatásvizsgálat köteles

- a hőenergiát termelő létesítmény (gőz és meleg víz előállítása, amennyiben nem tartozik a hatásvizsgálat köteles tevékenységek közé) 50 MW kimenő teljesítménytől,
- a vízerőmű 5 MW villamos teljesítménytől, illetve vízerőmű vízbázis védőövezetén (ha a tevékenység megkezdését a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről szóló jogszabály alapján a védőövezeten nem zárja ki), védett természeti területen, Natura 2000 területen, barlang védőövezetén méretmegkötés nélkül,
- a geotermikus energiát kinyerő, hasznosító létesítmény 20 MW teljesítménytől,
- a geotermikus energiát kinyerő, hasznosító létesítmény ásvány-, gyógy- és ivóvízbázis védőövezetén, védett természeti területen, Natura 2000 területen méretmegkötés nélkül (kivéve az egy háztartást ellátó létesítményeket),
- a szélerőmű, szélerőműpark 600 kW villamos teljesítménytől,
- a szélerőmű, szélerőműpark védett természeti területen, Natura 2000 területen, barlang védőövezetén 200 kW teljesítménytől,
- gőz- és melegvízelosztó vezeték település külterületén felszín felett vezetve 10 km hosszától,
- gőz- és melegvízelosztó vezeték település külterületén felszín felett vezetve védett természeti területen, Natura 2000 területen, barlang védőövezetén 1 km hosszától
- felszín alatti vizek igénybevétele egy vízkivételi objektumból vagy objektumcsoportból 2000 m³/naptól termál rétegvízből.

Az engedélyezési eljárás során a környezetvédelmi felügyelőség az ún. előzetes vizsgálat eredménye alapján megállapítja, hogy a tervezett tevékenység megvalósításából származhatnak-e jelentős környezeti hatások. Amennyiben igen, úgy rögzíti a környezeti hatástanulmány tartalmi követelményeit, ha pedig jelentős hatás nem várható, a felügyelőség határozatában rögzíti, hogy a tevékenység építési/létesítési/működési engedély birtokában folytatható. Amennyiben az előzetes vizsgálat során a tevékenység engedélyezését kizáró ok merült fel, az adott tevékenység kérelem szerinti megvalósítására engedélyt nem kaphat a beruházás.

Ha a tervezett tevékenység a településrendezési eszközökkel nincs összhangban, azonban az összhang legkésőbb a tervezett tevékenységhez szükséges létesítési, építési engedély iránti kérelem benyújtásáig

²³ 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

megteremthető, ezt a lehetőséget a felügyelőség döntésében rögzíti, és előírja, hogy a kizáró okot a létesítési, építési engedély kiadására jogosult hatóság döntéséig meg kell szüntetni.

Ha valamely Natura 2000 területre jelentős környezeti hatás várható, a környezeti hatástanulmány részét képezik a vonatkozó hatásbecslési dokumentáció²⁴ szempontjai is.

Építési, létesítési és működési engedélyek

Az Étv. értelmében, fő szabályként, építési tevékenység megkezdéséhez és folytatásához jogszabályban meghatározott esetekben az építésügyi hatóság eljárásának lefolytatása szükséges.

Az OTÉK²⁵ 2013. január 1-jétől hatályos előírása szerint valamennyi építési övezetben, illetőleg övezetben - ha a helyi építési szabályzat, szabályozási terv másként nem rendelkezik – elhelyezhető a megújuló energiaforrás műtárgya, amely használata során az építési övezetben az alaprendeltetésnek megfelelő használatot nem korlátozza, vagy attól nem igényel védelmet.

A villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokban az építésügyi hatósági jogkört első fokon a fővárosi és megyei kormányhivatal mérésügyi és műszaki biztonsági hatóságai (a továbbiakban: Hatóság), másodfokon a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal központi szerve gyakorolja.²⁶

A 0,5 MW és az ezt meghaladó névleges teljesítőképességű kiserőműnek az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 39. §-a szerinti kivitelezése (a továbbiakban: kivitelezés) csak a jogerős kiserőművi összevont engedély közlését követően kezdhető meg. A kivitelezés határidejét a kérelmező által szolgáltatott adatok alapján a Hivatal a kiserőművi összevont engedélyben határozza meg.

Amennyiben a megújuló energiaforrásból **villamos energia** kerül előállításra, a villamos energiát termelő erőművek létesítésének jogszabályi alapjait – többek között - a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény (a továbbiakban: Vet.) és annak végrehajtási rendelete, a 273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban Vhr.) az irányadók.

Saját üzleti kockázatára bárki létesíthet új termelő kapacitást a Vet.-ben és a külön jogszabályokban meghatározottak szerint, de a jogalkotó bizonyos megkötéseket is tett a termelő kapacitások létesítésével kapcsolatban. Ennek keretében a Vet. előírja, hogy **villamos energiát termelni 50 MW vagy azt meghaladó teljesítőképességű erőműben termelői létesítési, ill. működési engedély, 0,5 MW vagy annál nagyobb teljesítőképességű kiserőműben kiserőművi összevont engedély birtokában lehet.** Ebből következik, hogy a Vet. alapján a 0,5 MW vagy annál kisebb teljesítőképességű kiserőművek létesítéséhez, illetve üzemeltetéséhez a törvény szerint nem kell engedélyt kérni a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivataltól (a továbbiakban: MEKH).

Hőtermelés esetében a távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény (a továbbiakban: Tszt.), valamint a törvény végrehajtásáról szóló 157/2005. (VIII. 15.) Korm. rendelet (Tszt.-Vhr.) alapján szintén a MEKH adja ki a távhőtermelő létesítmény létesítésére vonatkozó engedélyt, valamint a távhőtermelői működési engedélyt, ha a létesítményben hőenergiát önmagában, vagy hő- és villamos energiát külön-külön vagy kapcsoltan állítanak elő és a hőenergiát - részben vagy egészben - távhőszolgáltatási célra termelik.

Távhőtermelői létesítési engedélyt a telephelyen 5 MW és annál nagyobb névleges hőteljesítmény esetében kötelező beszerezni. Az 5 MW-nál kisebb névleges hőteljesítményű létesítményre pedig csak távhőtermelői működési engedélyt kell kérni és kiadni.

Az egyes megújuló energiaforrások engedélyeztetési, illetve eljárási specialitásai:

- szélenergia: pályázati út igénybe vétele;
- vízenergia: vízjogi engedélyeztetéssel egészülnek ki az eljárások;

²⁴ 275/2004. Kormányrendelet

²⁵ 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről

²⁶ 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet a villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról

- geotermikus energia: az új bányatörvénynek megfelelő új típusú eljárás, illetve vízhasználat esetén vízjogi engedélyezés;
- napenergia: kihasználása általában engedély nélkül lehetséges, de szűk körben vannak kivételek.

A **szélerőművek** vonatkozásában a törvény további specifikus szabályokat fektet le. A Vet. 7. § (2) bekezdése rögzíti, hogy „a villamosenergia-rendszer szabályozhatósága és biztonságos működése érdekében, valamint a műszakilag korlátozott lehetőségekre való tekintettel - a háztartási méretű kiserőművek és a villamosműhöz nem csatlakozó kiserőművek kivételével - szélerőművek, illetve szélerőmű parkok létesítése a MEKH által külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint meghirdetett pályázat alapján lehetséges.

Ennek következtében tehát háztartási méretű kiserőmű, vagy a villamosműhöz nem csatlakozó kiserőmű létesítése esetén nem kell lefolytatni a törvény által előírt, a MEKH előtt zajló pályázati eljárást. A pályázati eljárás mellőzésének lehetősége azonban nem jelenti azt, hogy – az erőmű teljesítményétől függő -, egyéb jogszabályok által előírt építési hatósági, illetőleg környezetvédelmi hatósági engedélyeket ne kellene beszerezni.

A pályázati eljárás részletes feltételeit a szélerőmű kapacitás létesítésére irányuló pályázati kiírás feltételeiről, a pályázat minimális tartalmi követelményeiről, valamint a pályázati eljárás szabályairól szóló 33/2009. (VI. 30.) KHEM rendelet határozza meg.

Amennyiben a pályázati eljárás lefolytatása kötelező, már a pályázati dokumentáció részét kell, hogy képezze a környezetvédelmi engedély és villamosenergia-ipari építési engedély másolata is.

Szélerőművek létesítése esetén az építésügyi hatósági jogkör gyakorlója a villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet értelmében első fokon a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal területileg illetékes mérésügyi és műszaki biztonsági hatóságai, másodfokon pedig a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal központi szerve.

Fontos rámutatni, hogy az építésügyi hatósági engedélyhez nem kötött – tehát jelen esetben a háztartási méretű szélerőművek esetében - villamosenergia-ipari építmény, építési tevékenység építőipari kivitelezési tevékenysége hatósági engedély nélkül is folytatható, de kizárólag az építésügyi jogszabályok, ideértve a helyi építési szabályzat, az országos településrendezési és építési követelmények, és más hatóságok (biztonsági, közegészségügyi, tűzvédelmi, környezetvédelmi, kulturális örökségvédelmi és természetvédelmi, a munkavédelmi stb.) előírásainak betartásával. A kiserőműnek nem számító szélkerék, mint az OTÉK szerinti melléképítmény, a magasságától függően egyszerűsített építési engedély vagy bejelentés köteles.

Vízérőművek esetében vízjogi engedélyezési eljárást is le kell folytatni, melynek keretében elvi vízjogi engedély, létesítési engedély és végül vízjogi üzemeltetési engedély beszerzése is kötelező.

Geotermikus energia kutatása, kinyerése, hasznosítása vonatkozásában a bányászatról szóló jogszabályok²⁷ előírásait kell elsősorban figyelembe kell venni. Az elmúlt évtizedben a korábbi, viszonylag korlátozottabb geotermikus energiahasznosítási igény – balneológiai, gyógyászati felhasználás - mellett megjelent a geotermikus energia energetikai hasznosításának fokozott igénye, amely már villamos energia és hőszolgáltatási céllal.

A geotermikus energia természetes előfordulási helyén állami tulajdonban van, s az energetikai célra kinyert geotermikus energia a hasznosítással a bányavállalkozó tulajdonába megy át.

A geotermikus energia kutatására, kinyerésére és hasznosítására vonatkozó szabályozás hordozó szerint (felszín alatti víz termelésével együtt járó, vagy azt nem eredményező) elkülönül. Ezért a jogalkalmazás és jogkövetés érdekében a környezetvédelmi-, vízgazdálkodási jogszabályok rendelkezései is szem előtt

²⁷ 1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról

tartandók, tekintettel arra, hogy a hatályos törvények között a geotermikus energiára vonatkozó szabály- és fogalomrendszer alapvetően jelenleg csak a bányatörvényben található.

A bányafelügyelet engedélye szükséges a geotermikus energia kinyeréséhez és hasznosításához, valamint az ehhez szükséges - külön jogszabályban meghatározott - földalatti és felszíni létesítmények megépítését és használatba vételéhez, amennyiben a tevékenység nem vízjogi engedély köteles.

A geotermikus energia vízjogi engedély alapján történő hasznosítására a bányatörvény rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell, egyebekben a vízügyi és környezetvédelmi jogszabályok az irányadók.

A természetes felszíntől mért 20 méteres mélységet el nem érő földkéreg részről történő geotermikus energia kinyerés és hasznosítás nem engedélyköteles. E rendelkezés nem mentesíti a tevékenységet végzőt a más jogszabályban előírt engedély megszerzése alól.

Napenergia kihasználása vonatkozásában legegyszerűbben napkollektorok létesíthetők, mivel ahhoz nem szükséges építési engedély, ha ahhoz nem kell az építmény tartószerkezeti rendszerét vagy tartószerkezeti elemeit megváltoztatni, átalakítani, elbontani, kicserélni, megerősíteni vagy újjáépíteni.²⁸

A napelemes rendszerek kapcsán, amelyek villamos energiát állítanak elő, különbséget tehető aszerint, hogy annak teljesítménye meghaladja-e a jogszabályban meghatározott mértéket, s attól függően kell kérni hőenergia előállítás esetén 5 MW felett távhőtermelő létesítési engedélyt vagy villamos energia termelése esetén 0,5 MW felett kiserőművi engedélyt.

Kazán, valamint hőszivattyú beépítése sem igényel építéshatósági engedélyt, a háztartási méretű kiserőmű létesítésének és hálózatra kapcsolásának engedélyezését az elosztó társaságok végzik, a villamosenergia-elosztók MEKH által jóváhagyott szabályzata tartalmazza a követelményeket és a szükséges lépéseket.

V. Engedélyezési eljárások átláthatósága, társadalmi részvétel

A hatósági eljárásokban az észrevételezés, a véleménynyilvánítás lehetősége, az információkhoz való hozzáférés, esetleg a döntéshozatalban való részvétel, illetve a döntés megismerésének való jog biztosítja egy adott eljárás átláthatóságát.

A társadalmi részvétel alapvető szabályait a közigazgatási eljárási törvény²⁹ rendezi, illetve a környezeti ügyekben való társadalmi részvétel érvényesülését a környezetvédelmi törvény és a környezeti hatásvizsgálati jogszabály előírásai szolgálják.

A hatóság közmeghallgatást tart, ha ezt jogszabály előírja, az eljárásban több mint ötven ügyfél vagy több mint öt, ügyféli jogot gyakorló civil szervezet vesz részt, kivéve, ha törvény másként rendelkezik, vagy a hatóság a nyilvánosság véleményének megismerése érdekében ezt szükségesnek tartja. Környezeti hatásvizsgálat lefolytatása esetén kötelező a közmeghallgatás tartása. **Vagyis a megújuló energia projektek esetében akkor kötelező a közmeghallgatás tartása, ha kötelező a környezeti hatásvizsgálat, illetve, ha a hatóság a nyilvánosság véleményének megismerése érdekében szükségesnek tartja.**

A közmeghallgatás alapvető célja a hatósági ügy tárgyával összefüggő információkhoz való hozzájutás és a döntéshozatalban való részvétel biztosítása a nyilvánosság számára. A felügyelőség a környezeti hatás szempontjából lényeges észrevételeket a szakhatóságok bevonásával érdemben megvizsgálja. A felügyelőség határozatának indoklása tartalmazza az észrevételek értékelését és a nyilvánosság bevonásának folyamatáról szóló információt. Az észrevételek értékelése magában foglalja az észrevételek ténybeli megítélését, szakterületi elemzését és a jogi következtetéseket.

Ez azonban csak a legkritikább esetben valósul meg, azaz **az érintett nyilvánosságtól érkező észrevételek érdemi vizsgálatára, azoknak a határozatban való említésére ritkán kerül sor, s ennek hiánya általában nem**

²⁸ 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról

²⁹ 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

minősül olyan súlyos jogszabálysértésnek, amely miatt akár a másodfokú, akár a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság megismételt eljárás lefolytatását írná elő e szempontok vizsgálatának előírásával.

Habár a jogalkotói szándék szerint a közmeghallgatás az állami ellenőrzés és a beruházói szándék civil kontrollját testesítené meg, s szerepe az eljárás átláthatóságának, számon kérhetőségének és a döntéshozatal társadalmi támogatottsága növelésének előmozdítása, **relevanciáját megkérdőjelezi, hogy a közmeghallgatáson elhangzott észrevételek és vélemények a gyakorlatban kevésbé hatnak ki érdemben az eljárás kimenetelére. Ezért célszerű lenne megfelelő jogkövetkezmények szabályozásba foglalásával megerősíteni a közmeghallgatás és észrevételezés intézményét olyan mértékben, hogy a helyi közösség tagjai, képviselői az állam és a beruházó mellett komolyabb, erősebb szerepet kapjanak a döntéshozatali folyamatban, azaz érdemi döntéshozatali partnerré válhassanak.**

A közmeghallgatás jogintézménye mellett az egyes eljárásokban részt vevő személyek, szervezetek ügyféli-részvételi jogai biztosítják a hatósági eljárásban a nyilvánosság részvételét.

Civil szervezetek részvétele

Azokban az eljárásokban, melyekben a környezetvédelmi felügyelőség döntést hozó hatóságként vagy szakhatóságként jár el, a környezetvédelmi civil szervezeteket is megilleti az ügyféli jog. Ennek tartalma sokrétű és érdemben befolyásolhatja az eljárás kimenetelét, mivel nem csak információhoz való hozzáférés és véleménynyilvánítási jog, de az iratbetekintés, a fellebbezés és a keresetindítás joga is megilleti, mint ügyfelet.

E jogosultságok gyakorlása a környezetvédelmi érdekérvényesítésben fontos szerepet játszik, mivel az egészséges környezet védelme sok esetben az e téren tevékenykedő civil szervezetek vállán nyugszik.

Az eljárások egyszerűsítése és a társadalmi részvétel korlátozása

A RED 13. cikkelye előírja megújuló energiaforrásokra vonatkozó engedélyezési eljárások egyszerűsítésre kerüljenek, s ennek teljesítéséről 2011-ben és legutóbb 2013 végéig kellett előrehaladási jelentést tennie hazánkban is. Az eljárások egyszerűsítése egyelőre nem történt meg, s a jelentésekben szereplő hivatkozások leginkább a társadalmi részvétel visszaszorítását tekintik az egyszerűsítés megoldásának.

A 2011-ben az irányelv végrehajtásához kapcsolódó hazai ország jelentés³⁰ kifejtette, hogy az egyszerűsítés érdekében bevezetendő intézkedések az ún. egyszerű állam programban kerültek megfogalmazásra. Ez az intézkedéscsomag elvileg a magyar közigazgatási eljárások teljes reformja, melynek eredményként a megújuló energiaforrásokra vonatkozó eljárások is egyszerűsödnek a határidők rövidülésével és az eljárási költségek csökkenésével. Az egyszerű állam program nem tartalmaz kifejezetten a megújuló energiákkal kapcsolatos eljárásokra való utalást, hanem valamennyi engedélyezési eljárásra (beleértve ebbe a megújuló beruházásokat is) előrevetíti az érintett nyilvánosság részvételi jogainak korlátozását.

Az eljárások egyszerűsítésének kérdésére azonban nem a társadalmi részvétel korlátozása a megfelelő megoldás. **Az átláthatóság és társadalmi részvétel érdekei nem sérülhetnek, az eljárások egyszerűsítésének és felgyorsításának nem lehet elfogadható megoldása az érintettek részvételi jogainak megnyirbálása.**

A 2013-ban készült jelentés a megújuló energiákkal kapcsolatos eljárások egyszerűsítéseként azt a speciális eljárási lehetőséget említette meg, mint e kötelezettség teljesítését, amely a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósítását egyszerűsíti és gyorsítja fel.³¹

Azaz, a hazai jelentés szerint a külön kormányrendelet által nemzetgazdasági érdekből kiemelt jelentőségű beruházás esetében egyszerűbb és gyorsabb az engedélyezés, ami akár a megújuló energia beruházásokra is

³⁰ Report on the use of renewable energy sources in Hungary in 2009 and 2010 (Reporting by the Member States pursuant to Article 22 of Directive 2009/28/EC) http://ec.europa.eu/energy/renewables/reports/2011_en.htm letöltés ideje 2014. 03. 10.

³¹ 2006. évi LIII. törvény a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről

alkalmazható. Ez azonban aligha képzelhető el egy-egy megújuló energiaforrás kihasználását célzó kisebb névleges teljesítményű erőmű kapcsán.

Valós intézkedés és eljárási egyszerűsítés tehát nem történt, a jelentések csupán olyan lehetőségeket említenek, amelyek általában, a környezethasználatra irányuló engedélyezési folyamatokban, jórészt a társadalmi részvétel korlátozásával igyekeznek azokat felgyorsítani. A nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházások elméleti lehetősége a megújuló energiaforrások terén nem bír valós relevanciával, amit jól illusztrál, hogy a legutóbbi beruházások között a Nemzeti Lovarda fejlesztésével kapcsolatos, valamint a Diósgyőri Stadion rekonstrukció beruházással, a szombathelyi sportcélú beruházásokkal és a balatonboglári Nemzeti Kézilabda Akadémia beruházási programmal összefüggő közigazgatási hatósági ügyek találhatók.

A vonatkozó törvény ráadásul azt sem rendezi, hogy ki kezdeményezheti egy ügy kiemelt beruházássá minősítését, ezért kevésbé valószínű, hogy egy-egy kisebb megújuló energiaforrást hasznosítani kívánó helyi beruházás ilyen, „nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű” minősítés elnyerésére valós eséllyel bírhat, vagyis aligha tekinthető ez a lehetőség a megújuló energia beruházások engedélyezési eljárások egyszerűsítése kulcsának.

VI. Hálózathoz való csatlakozás

A Vet. 25. § (3) bekezdése értelmében a hálózat fejlesztésének tervezésekor figyelembe kell venni a megújuló energiaforrásokból származó villamos energia termelésének elősegítését is. A hálózatfejlesztési terveket a MEKH hagyja jóvá.

Az átviteli rendszerirányító a hálózat üzemét befolyásoló elosztó hálózathoz való hozzáférést objektív, átlátható módon, az egyenlő bánásmód követelményének sérelme nélkül, külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint tagadhatja meg.

Sok vonatkozásban az átviteli rendszerirányító szabályzatai (üzemi szabályzat és üzletszabályzat) határoznak meg további feltételeket, így a MAVIR üzemi szabályzata rendelkezik a megújuló energiából termelt villamos energia átvételének műszaki feltételeiről, az ilyen termelő berendezések csatlakozásáról. Ezen szabályzatok azonban nem jogszabályi szinten rendezik a feltételeket, ellentétben a törvényi előírásokkal.

A hatósági engedélyek beszerzése mellett a létesítendő erőmű által megtermelt villamos-energia továbbítása érdekében szükséges az átviteli és elosztó hálózathoz történő csatlakozás. A beruházó a hálózati engedéllyel köteles hálózati csatlakozási szerződést kötni a későbbi rendszerhasználat érdekében. Az eredményes üzembe helyezést követően pedig sor kerül a hálózathasználati szerződés, valamint az üzemviteli megállapodás és a mérlegköri szerződés megkötésére, melyek a közcélú hálózat használatához elengedhetetlenek.

A hálózatra való csatlakozás feltételeinek megteremtése hosszadalmas folyamat a műszaki és gazdasági kérdések összetettsége miatt. Emellett az elosztók nem különösebben érdekeltek e folyamat lerövidítésében. Míg a hatósági engedélyezési eljárásokra az ügyintézési határidő megfelelő időkeret, melynek betartása a közigazgatási hatóság feladata, **a hálózatcsatlakozási szerződés megkötésére vonatkozóan nincs meghatározott határidő keret.**

A csatlakozás pénzügyi és műszaki feltételeit részletező jogszabály³² értelmében a csatlakozási igények kielégítése során - az elosztói szabályzatban foglaltak szerint - **előnyben kell részesíteni a Vet. 35. § (3) bekezdésében hivatkozott erőműveket (termelőket).**

A Vet. e rendelkezése értelmében a hálózati engedélyesek, **külön jogszabályban foglalt feltételek** szerint, a hálózatok üzemeltetése, és a hálózatokhoz való hozzáférés biztosítása során előnyben részesítik a széndioxidkibocsátás-mentes technológiával, továbbá a megújuló energiaforrásokból, hulladékból, illetve kapcsoltan villamos energiát termelőket.

³² 76/2011. (XII. 21.) NFM rendelet a közcélú villamos hálózatra csatlakozás pénzügyi és műszaki feltételeiről 4. § (10) bekezdés

Értelmezésünk szerint a **miniszteri rendelet említett előírása ellentmond a Vet. rendelkezésének**. A törvény megköveteli, hogy a megújuló energiaforrásból származó energiát termelők részére az előnyt jogszabályi feltételek alapján biztosítsák. **Az e tárgyban megalkotott miniszteri rendelet az elosztói szabályzatokra bizza e feltételek kidolgozását, amely azonban nemhogy nem jogszabály, de betartásának ellenőrzése és számonkérése is problematikus.**

A Vet. és a kapcsolódó jogszabályok előírják, hogy az elosztó **a legkisebb költség elvének** figyelembe vételével köteles eljárni, azonban ennek **betartását nehéz ellenőrizni, s önmagán az előírás túl ösztönzés, vagy az elv be nem tartása esetén hátrányos jogkövetkezmény nincs.**

A legalább 70%-ban megújuló energiaforrást felhasználó erőművek 30%-os, a legalább 90%-ban megújuló energiaforrást felhasználó erőművek 50%-os kedvezményben részesülnek a csatlakozási díjból.³³ A csatlakozás költségei mégis problémaként jelentkeznek, mivel ezek esetenként elérhetik a projekt beruházási költségeinek akár 10-15 %-át is.

A szabályozás a felekre bizza a csatlakozással kapcsolatos fő kérdések eldöntését, amely ahhoz vezet, hogy a tárgyalások során a termelő gyengébb pozícióból egyezkedik, mivel az elosztó nem érdekelt a csatlakozás kedvezőbb feltételeinek biztosításában.

A szabályozás és a jogalkotás hiányosságai, összehangolatlansága gördíti a legtöbb nehézséget a csatlakozni szándékozók elé. A világos, átlátható és kiszámítható ösztönzők hiánya, átlátható tervezési folyamat hiánya, hosszú és bonyolult eljárási illetve hatósági procedúrák a beruházások megíúsüléshez vezethetnek.

Az egységes szabályozás megteremtése vonatkozásában az Országgyűlés 2013 őszi ülészakának törvényalkotási programja tartalmazta³⁴ egy koherens, a megújuló energiaforrásokra vonatkozó törvény tárgyalását, a törvényjavaslat beterjesztése és megvitatása azonban elmaradt, s az országgyűlés tavaszi jogalkotási programja ezt nem is tartalmazza már.

Az egységes szabályozás elmaradásának következménye nyilvánvalóan érzékelhető a helyi megújuló energia beruházások kapcsán, mivel az eljárások bonyolultsága, költség- és időigényessége, az elosztó ellenérdekeltsége, az ösztönzők és negatív jogkövetkezmények hiánya megnehezítik, sok esetben ellehetetlenítik a beruházások megvalósítását. Ezért szükséges egy egységes (megújuló) energia beruházásokra vonatkozó szabályozás mihamarabbi megalkotása.

VII. Az energiahatékonysági fejlesztések helyzete

Az MCst megállapítása szerint a magyar épületállomány energetikai állapota rosszabb az EU átlagánál, ezért azok átalakítása, korszerűsítése különösen jelentős potenciált jelent az energetika területén. Ma a Magyarországon felhasznált összes energia 40 %-át az épületeinkben használjuk fel, s az épületek fűtése jelenti a legnagyobb CO₂ kibocsátást.

Az EU energiapolitikájának egyik legfontosabb területek az épületenergetika, a lakóépületek, középületek és egyéb célú épületek energiahatékony fejlesztése, a megújuló energiaforrások épületekben való alkalmazása, a felújítás és az energia hatékony építés.

A hazai jogszabályok alapvetően elismerik az energiahatékonysági beruházások fontosságát. Az építmények létesítése körében fontos, a megújuló elterjedésének ösztönzését is szolgáló előírás az OTÉK-ban, hogy az építményeket úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy - a tervezési programban meghatározott típusú - megújuló energiaforrás berendezésének beépítési vagy csatlakozási lehetősége az építmény szerkezetének jelentős mértékű megbontása nélkül biztosított legyen.

³³ uo.

³⁴ http://www.parlament.hu/efutar/2013/tv_alk_prg_2013_osz.pdf;
http://www.parlament.hu/efutar/2014/tvalk_program_2014_tavas.pdf

Az energiahatékonyságot szolgálja az OTÉK azon követelménye, mely szerint az építményt és annak részeit úgy kell tervezni és megvalósítani, ehhez az építési terméket megválasztani és beépíteni, hogy a rendeltetésszerű és biztonságos használathoz szükséges energiafelhasználás a lehető legkisebb legyen. A megújuló energiaforrásból származó energia felhasználásának lehetőségét a tervezési programban minden esetben vizsgálni kell.

Az épületek energetikai jellemzőinek tanúsításáról szóló jogszabály³⁵ az energiatanúsítvány elkészítésének kötelező eseteit rögzíti, azonban közvetlen szankciót nem társít a rendeletben foglalt egyes kötelezettségek teljesítésének elmulasztásához.

Az EU energiahatékonysági irányelvének³⁶ megfelelő rendelkezéseket a tagállamok 2014. június 5-ig kellett, hogy átültessék hazai jogszabályaikba. Az irányelv szerint a tagállamok első alkalommal 2014. április 30-ig, majd ezt követően háromévente nemzeti energiahatékonysági cselekvési terveket nyújtanak be. A tervek kitérnek a jelentősebb energiahatékonyság-javító intézkedésekre és a várható és/vagy elért energia megtakarításra, beleértve az energiaellátás, - továbbítás és - elosztás, valamint az energia végfelhasználása terén elért megtakarításokat.

Energiahatékonyság és a hazai energiapolitikai tendenciák

A jelenlegi, hazai energiapolitika leginkább két témában aktív, így a paksi atomerőmű bővítése és az atomenergia kihasználásának fejlesztése, valamint a jogszabályi úton történő rezsicsökkentés kérdéseiben.

A magyar és az orosz kormány között létrejött és törvényekkel kihirdetett megállapodások³⁷ alapján e két kormány vállalta, hogy országaik együttműködnek a Paksi Atomerőmű teljesítményének fenntartásában és fejlesztésében, beleértve két új 5-6. blokk tervezését, megépítését, üzembe helyezését és üzemben kívül helyezését, VVER (vízhűtéses vízmoderátoros) típusú reaktorral, mindkét blokkra vonatkozóan legalább 1000 MW beépített kapacitással.

A hitel-megállapodásról szóló törvény 2014. július 4-én hatályba lépett, az abban foglalt megállapodás azonban még nem, mivel annak további diplomáciai értesítések teljesítése a feltétele. Így a még hatályba nem lépett nemzetközi megállapodást érvényes és hatályos törvény hirdette ki.

E megállapodások értelmében az orosz fél legfeljebb tíz milliárd euró összegű állami hitelt nyújt a Magyar Fél részére a paksi atomerőmű 5. és 6. erőműblokkja tervezéséhez, megépítéséhez és üzembe helyezéséhez szükséges munkálatok, szolgáltatások és eszközbeszerzések finanszírozására.

A hitelt a Magyarország 2014-2025 között használja fel, s 21 éven keresztül fizeti vissza a ténylegesen felhasznált összeget. A felvett kölcsön egyenlege utáni kamat mértéke 2014-ben és a paksi atomerőmű 5. és 6. erőműblokkja üzembe helyezésének dátumához legközelebb eső március 15-éig vagy szeptember 15-éig, de legkésőbb 2026. március 15-éig évi 3,95%;, ezt követően pedig - 7 éves kamatperiódusokban - évi 4,50%, évi 4,80%, végül évi 4,95%.

Az atomenergia fejlesztése ellentétben áll a stratégiákban megfogalmazott energetikai struktúraváltás felé igyekvő célkitűzésekkel, melyek a megújuló jobb kihasználását, az energiahatékonyság növelését szolgálják.

A rezsicsökkentés jelenlegi formája a fentebb bemutatott energiahatékonysági törekvésekkel ellentétesen hat, mivel a fogyasztót nem ösztönzi energiahatékony megoldásokra és energiatakarékos magatartásra. Az

³⁵ 176/2008. (VI. 30.) Korm. rendelet az épületek energetikai jellemzőinek tanúsításáról

³⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/27/EU IRÁNYELVE (2012. október 25.) az energiahatékonyságról, a 2009/125/EK és a 2010/30/EU irányelv módosításáról, valamint a 2004/8/EK és a 2006/32/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

³⁷ 2014. évi II. törvény a Magyarország Kormánya és az Oroszországi Föderáció Kormánya közötti nukleáris energia békés célú felhasználása terén folytatandó együttműködésről szóló Egyezmény kihirdetéséről, és 2014. évi XXIV. törvény az Oroszországi Föderáció Kormánya és Magyarország Kormánya között a Magyarország Kormányának a magyarországi atomerőmű építésének finanszírozásához nyújtandó állami hitel folyósításáról szóló megállapodás kihirdetéséről

ingatlanokhoz kapcsolódó energiatanúsítvány készítési kötelezettség pedig önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az ingatlanpiaci szereplőket az ingatlanok jobb energiahatékonyságának kialakítására ösztönözze, és a jelenlegi energiapolitikai folyamatok a meglévő, energiapazarló állapotok hosszú távú fennmaradásához vezethetnek.

Az elmúlt évek tapasztalata szerint óriási lakossági igény van az energiahatékonysági fejlesztésekre, felismerve, hogy szigeteléssel, kazáncserével, ablakcserével jelentősen csökkenthetők a rezsiköltségek, amelyek ma egy átlagos háztartás költségeinek 16 százalékát teszik ki. Az épületenergetikai fejlesztések megvalósításának azonban egyik legnagyobb akadálya a megfelelő mértékű lakossági megtakarítások hiánya, a költséges hitelek, s az alacsony keretösszegű állami pályázatok, vagyis a forráshiány.

A már működő panelprogram kiszélesítésére lenne szükség, és hasonló konstrukciót kellene elindítani a családi házak épületenergetikai fejlesztése terén is, mivel a családi házak Magyarország teljes energiafelhasználásának harmadát ezek áram, fűtés és meleg víz igénye teszi ki.

A hazai 4,2 milliós lakásállomány 70%-a szorulna felújításra, s az energiafelhasználás 40 %-a ehhez kapcsolódik, melynek 2/3-a a hűtés és fűtés vonatkozásában merül fel.³⁸ Családi házainkban él az ország lakosságának nagy része, 7 millió ember, akik összesen 2,6 milliárd köbméter földgázt használnak el évente, miközben 8,75 millió tonna szén-dioxidot bocsátanak ki a levegőbe. A teljes hazai családi ház állomány éves energia-megtakarítási potenciálja ráadásul duplája a tervezett két új paksi blokk éves energiatermelési potenciáljának.

A fentiek miatt az energiahatékonysági törekvéseket és a rezsicsökkentési célokat érdemes lenne összehangolni. Az energiahatékonysági beruházások ösztönzésével a lakosság energia költségeinek csökkentése hosszútávon is fenntartható lehet.

Erre többféle gyakorlati megoldás kínálkozhat, egy példaként megemlíthető a Hazai Hatékonyság elnevezésű program³⁹, melynek kormányzati megvalósítására tett javaslatot öt építőipari és energetikai hazai szakmai szervezet: a MEHI, a MÉASZ, a MÉSZ, a MEPS, és a HUGBC. A Hazai Hatékonyság program megvalósításától a szakértők szerint évente 40 ezer épületenergetikai célú lakásfejlesztés, jelentősen csökkenő lakossági rezsiköltségek, több tízmilliárdos költségvetési többlet, versenyképesebb kkv-k, megújuló középületek, csökkenő energiaimport és összesen 40 ezer új munkahely várható 2020-ig. A hosszú távú, 25 éves programhoz az állam hozzájárulása Paks II árának mindössze fele, 1,6 ezer milliárd forint lenne, ez évente csupán 64 milliárd forint ráfordítást jelent, ráadásul a második év után folyamatosan és várhatóan többszörösen megtérülne.

³⁸ http://www.parlament.hu/documents/10181/73472/Infojegyzet_2014_17_energiahatekonysag.pdf/46d46684-c28c-4b58-8ef5-cfbc0651b7ac letöltés ideje 2014. 05. 08.

³⁹ www.hazaihatekonysag.hu/